

ARVIOINTIKERTOMUS 2020

IISALMI
130
VUOTTA

Sisällys

1.	Tarkastuslautakunta.....	3
1.1	Tehtävä ja kokoonpano.....	3
	Esteellisyydet.....	3
	Toiminta ja tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma.....	3
	Tarkastuslautakunnan arvioinnin lähtökohdat ja arviointiprosessi.....	4
1.2	Yhteenvedo tarkastuslautakunnan arviointikokouksista.....	4
1.2.1	Sidonnaisuusilmoitusten tarkastaminen.....	4
1.2.2	Tilintarkastajan havainnoista.....	4
1.3	Ulkoisen ja sisäisen valvonnan järjestäminen.....	5
1.3.1	Ulkoinen valvonta.....	5
1.3.2	Tilintarkastus.....	5
1.3.3	Sisäinen valvonta ja riskienhallinta.....	6
	Riskien arviointi.....	6
	Sisäinen tarkastus	8
1.4	Talousarvion tavoitteiden asettaminen ja sitovuus	8
1.5	Edellisen vuoden arviointikertomuksen ja tilintarkastuskertomuksen käsittely, arviointikertomuksen lausunnot ja toimenpiteet	8
2.	Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet.....	10
2.1	Kaupunkitason strategisten tavoitteiden ja mittareiden arviointi.....	12
	Hyvinvointikertomus	13
2.2	Kaupunginhallitus.....	13
2.2.1	Vetovoima ja kasvu	13
2.2.2	Vakaan talouden lisämi	13
2.3.	Sivistys- ja hyvinvointilautakunta.....	14
2.3.1	Osaaminen ja hyvinvointi	14
2.4	Tekninen lautakunta.....	15
2.4.1	Toimiva kaupunkiympäristö ja rakentaminen	15
2.4.2	Vakaan talouden lisämi	16
3.	Kaupunkikonserni.....	17
3.1	Konsernitalous	17
	Olennot konsernia koskevat tapahtumat vuonna 2020.....	18
3.1.1	Investoinnit ja lainakantakehitys	18
3.2	Tytäryhtiöille ja liikelaitoksille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen.....	18
3.2.1	Tytäryhtiöt	19
3.2.2	Liikelaitokset.....	19
4.	Kaupungin talous.....	21

4.1	Taloudelliset tavoitteet	21
4.2	Kokonaistalous.....	21
4.2.1	Toimintatuotot.....	22
4.2.2	Toimintakulut.....	23
4.2.3	Verotulot ja valtionosuudet.....	23
4.2.4	Rahoitustuotot ja -kulut.....	24
4.2.5	Vuosikate, poistot ja satunnaiset erät.....	24
4.2.6	Investoinnit ja lainakanta (kaupunki + vesi -liikelaitos).....	25
4.2.7	Investoinnit.....	25
4.2.8	Muut vastuut.....	26
4.3	Tarkastuslautakunnan huomioita kaupungin taloudesta	26
4.4	Henkilöstö, henkilöstökertomus.....	26
4	Yhteenveto tilinpäätöksestä	28
5	Allekirjoitukset	30

1. Tarkastuslautakunta

1.1 Tehtävä ja kokoonpano

Tarkastuslautakunnan on kuntalain 121 §:n mukaan valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet.

Tarkastuslautakunnan on arvioitava, onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla sekä huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on arvioitava myös talouden tasapainotuksen toteutumista. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Lisäksi tarkastuslautakunnan tehtävänä on valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Iisalmen kaupungin tarkastuslautakunta on muodostettu kaupunginvaltuuston hyväksymän tarkastussäännön perusteella eli puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat valtuutettuja ja muut jäsenet ovat valtuutettuja tai varavaltuutettuja.

Varsinaiset jäsenet

Kirsti Puurunen, puheenjohtaja
Jouko Tossavainen, varapuheenjohtaja
Juha Hänninen
Seppo Halonen
Keijo Halonen
Leena Vaarasuo
Senni Martikainen

Varajäsenet

Kaarina Korhonen
Anne Kekkonen
Risto Ansamaa
Niilo-Kustaa Malmivaara
Kari Luostarinen
Juhani Väänänen
Sinikka Roth

Tarkastuslautakunnan esittelijänä on toiminut puheenjohtaja Kirsti Puurunen. Tarkastuslautakunnan sihteerinä on toiminut päätöksenteon tukipalveluista lautakunnan käyttöön osoitettu hallintosihteeri.

Esteellisydet

Hallintolain kohdissa 27 §, 28 § ja 29 § määritellään keskeiset perusteet esteellisyyden arvioinnissa. Henkilöt itse arvioivat omaa esteellisyyttään. Osa jäsenistä ja varajäsenistä on nimetty myös muiden toimielinten varajäseniksi ja he huomioivat tämän arviointitehtävänsä suorittaessaan.

Toiminta ja tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma

Tarkastuslautakunta on laatinut valtuustokaudelle 2017–2021 arviointisuunnitelman, joka muodostaa perustan toiminnalle ja ohjaa vuosittaista työohjelman laadintaa. Toiminnan painopistealueina ovat olleet valittujen toimielinten ja tulosalueiden toimintaan perehtyminen sekä niiden toiminnan seuraaminen väliraporttien ja erillisten selvitysten perusteella. Lautakunta on kokouksissaan kuullut kertomusvuoden aikana kaupungin ja konsernin viran- ja toimenhaltijoita. Kaupunginhallituksen ja lautakuntien päätöksenteon seuraaminen on ollut oleellinen osa työskentelyä. Lisäksi lautakunta on työskennellyt tiiviissä yhteistyössä tilintarkastajan kanssa. Erityisenä painopisteenä vuonna 2020 oli kulttuuri- ja vapaa-aika.

Tarkastuslautakunnan arvioinnin lähtökohdat ja arviointiprosessi

Tarkastuslautakunnan arviointi perustuu kaupunginhallituksen toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä esittämiin tietoihin sekä tarkastuslautakunnan kokousten yhteydessä saamiin tietoihin ja havaintoihin. Toimielinten pöytäkirjat, toimialojen raportit, tilintarkastajan raportit ja selvitykset sekä sisäisen tarkastajan raportit ovat myös olleet tarkastuslautakunnan käytävissä.

1.2 Yhteenveto tarkastuslautakunnan arviointikokouksista

Tarkastuslautakunta on kokoontunut vuoden 2020 arviointia varten yhteensä 10 kertaa ja kuullut kokousten yhteydessä työsuunnitelmansa mukaisesti eri palvelukeskuksia ja konserniyhteisöjen edustajia sekä käsitellyt tilintarkastajan ja sisäisen tarkastajan raportit.

Viranhaltijat ovat käyneet seuraavissa kokouksissa toimialojensa/vastuualueidensa ajankohtaisista asioista:

Eeva Suomalainen 23.3.2020, 21.9.2020, 30.3.2021

Ulla Tyrväinen 20.4.2020

Sinikka Laatikainen 7.5.2020

Kari Nissinen 21.9.2020

Pekka Partanen 9.11.2020

Juho Pulkka 9.11.2020

Kati Åhman 9.11.2020

Jarmo Ronkainen 14.12.2020, 30.3.2021

Kirsi-Tiina Ikonen 30.3.2021

Kari Nissinen 12.4.2021

1.2.1 Sidonnaisuusilmoitusten tarkastaminen

Tarkastuslautakunnalle on kuntalaissa säädetty täysin uusi tehtävä eli kuntalain 84 §:ssä mainittujen sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonta sekä ilmoitusten käsittely ja vienti valtuustolle tiedoksi. Sidonnaisuusrekisteri julkistetaan kunnan tietoverkossa. Lähtökohtaisesti jokainen ilmoitusvelvollinen on itse vastuussa sidonnaisuusilmoituksen tekemisestä ja sen oikeellisuudesta, mutta tarkastuslautakunnalla olisi valvontavelvollisuuteensa liittyen mahdollisuus kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uusi ilmoitus tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta. Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuudet ei poista velvollisuutta ilmoittaa esteellisyydestä ja vaalikelpoisuusesteistä asioista päätettäessä. Tarkastuslautakunta on sidonnaisuusrekisterin rekisterinpitäjä.

Tarkastuslautakunta käsitteli sidonnaisuusilmoituksia 25.5.2020, 21.9.2020, 9.11.2020, 14.12.2020.

1.2.2 Tilintarkastajan havainnoista

Kaupungin toimintakertomuksessa antaman selonteon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä keskeiset kohdat sekä tilintarkastajan huomioita sääntöjen ja ohjeiden kattavuudesta ja ajantasaisuudesta sekä sääntöjen noudattamisesta ovat seuraavat.

- Valtuusto on päivittänyt 13.11.2017 hallintosääntöä, jossa on määräykset sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävien jaosta. Hallintosäännön päivitystä on tehty 2020 vuoden aikana ja päivittäminen on edelleen työn alla.

- Kaupunginvaltuusto on 11.11.2019 hyväksynyt Iisalmen kaupungin uuden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen.
- Iisalmen kaupunkistrategia päivitettiin 2020 vuoden aikana. Vuonna 2021 aloitetaan uuden kaupunkistrategian päivitys.
- Toimitilastrategia on päivitetty ja se on käytössä.
- Iisalmen kaupungin konserniohje on hyväksytty valtuustossa 15.2.2016. Konserniohjeen päivitystyö aloitetaan 2021 vuonna.
- Talousarviossa on esitetty Iisalmen Vesi -liikelaitoksen talousarvio ja keskeisimpien tytäryhtiöiden taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet.
- Omistajaohjauksen ajankohtaisten asioiden käsittely on hallituksen kokouksissa läpi joka kokouksessa.
- Ylä-Savon soten johdon poikkesolojen ylityökorvauksiin liittyen on tehty valtuustoaloite Iisalmen kaupunginvaltuustossa. Kaupungin kannanottoa asiaan ei ole kysytty ennen korvauksista päättämistä. Valtuusto on kokouksessaan 16.11.2020 todennut, että Ylä-Savon sote kuntayhtymän päätöksenteossa ei ole noudatettu Iisalmen konserniohjeen periaatteita ja valtuusto edellyttää konserniohjeen noudattamista jatkossa.

1.3 Ulkoisen ja sisäisen valvonnan järjestäminen

Kunnan toiminnan ja talouden valvontajärjestelmä muodostuu ulkoisesta ja sisäisestä valvonnasta. Ulkoinen valvonta jakaantuu tarkastuslautakunnan arviointiin ja lakisääteiseen tilintarkastukseen. Sisäinen valvonta on osa päivittäistä johtamista, jonka apuna johto voi käyttää sisäistä tarkastusta. Iisalmen kaupungin hallintosäännön § 79 mukaan kaupungin hallinnon ja talouden valvonta järjestetään siten, että ulkoinen ja sisäinen valvonta yhdessä muodostavat kattavan valvontajärjestelmän.

1.3.1 Ulkoinen valvonta

Ulkoisesta valvonnasta vastaavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja kuntalain ja hallintosäännön mukaisesti. Ulkoinen valvonta on järjestetty toimivasta johdosta riippumattomaksi.

Kuntalain 121 § mukaisesti lautakunnan keskeisenä tehtävänä on arvioida hallinnon ja talouden hoidon sekä palvelutoiminnan tarkoituksenmukaisuutta. Lautakunnan tulee seurata tarkastustoimintaa ja tarvittaessa tehdä sitä koskevia kehittämis ehdotuksia. Lisäksi lautakunnan tehtävänä on tehdä aloitteita ja esityksiä lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

1.3.2 Tilintarkastus

Kaupungin tilintarkastajana toimi KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy, vastuunalaisena tilintarkastajana JHT, KHT Katri Hokkanen. Tilintarkastaja on osallistunut tarkastuslautakunnan kokouksiin ja raportoinut havainnoistaan tarkastuslautakunnalle. Kaupunginvaltuusto päätti 28.9.2020 § 55 ottaa käyttöön tilintarkastuspalveluiden hankinnasta neljän vuoden option tilikaudille 2020-2023.

Tilintarkastusyhteisölle maksetut palkkiot vuodelta 2020 ovat tilinpäätöksen mukaan jakautuneet seuraavasti.

Tilintarkastusyhteisöille maksetut palkkiot	2020	2019
KPMG Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	18 448,67	19 009,28
Projektitarkastukset		1 200,00
Tarkastuslautakunnan kokoukset	333,33	733,36
Sisäinen tarkastus	0,00	0,00
Muut palkkiot	2 270,00	7 190,00
Palkkiot yhteensä	21 052,00	28 132,64

1.3.3 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Kuntalain ja hallintosäännön mukaisesti sisäinen valvonta on osa johtamista. Kaupunginhallitus vastaa sisäisen valvonnan järjestämisestä. Kaupungin tilintarkastaja antaa tarkastuskertomuksessa lausunnon sisäisen valvonnan asianmukaisuudesta.

Sisäinen valvonta on keskeinen osa talouden ja toiminnan johtamista ja sillä tarkoitetaan sisäisiä menettely- ja toimintatapoja, joilla johto pyrkii varmistamaan toiminnan laillisuuden ja tuloksellisuuden sekä tavoitteiden saavuttamisen. Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja normaalia kaupungin toiminnan suunnittelua, seurantaa ja päätöksentekoa. Riskienhallinta tarkoittaa järjestelmällistä ja ennakkoivaa tapaa tunnistaa, analysoida ja hallita toimintaan liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia.

Vuonna 2020 sisäisen valvonnan valvontakohteita ovat olleet muun muassa toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen, avustukset, vakuudet, työsopimukset ja henkilöstöpäätökset, käyttöoikeudet, kehityskeskusteluiden toteutuminen, varautumissuunnitelmat, poissaolojen seuranta sekä hankinnat ja sopimukset.

Edellä mainittujen lisäksi valvontaa on toteutettu kaupungin saatavien ja maksuvalmiuden osalta. Maksuliikenneohjelma uusittiin vuonna 2020, mikä mahdollistaa entistä paremmat sisäiset kontrollit sekä parantaa sisäisen valvonnan tasoa. Päätöksenteon osalta vuonna 2020 on sisäisen valvonnan osalta tarkastettu viranhaltijapäätösten ja toimielinten muutoksenhakujen oikeellisuutta. Vuonna 2020 aloitettiin hallintosäännön päivitys, millä osaltaan pyritään selkeyttämään hallintosäännön määräyksiä ja toimivaltakysymyksiä.

<i>Tarkastuslautakunnan kommentti</i>	
Yleinen havainto	Toiminnassa on noudatettu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjetta. Sisäisen valvonnan suunnitelmat on laadittu ja niiden toteutumisesta on raportoitu asianmukaisesti.
Positiivinen huomio	Sisäinen valvonta ja sen raportointi on kehittynyt arviointivuoden aikana. Etenkin toimialakohtainen tarkastelu kehittää toimintaa ja riskien hallintaa.
Kehityskohde	-

Riskien arviointi

Kaupunginhallituksen alaisten toimielinten ja konserniyhteisöjen tulee talousarvion laadinnan

yhteydessä analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Riskienhallintasuunnitelman toteutuminen koko kaupungin tasolla raportoidaan tilinpäätöksen yhteydessä.

Iisalmen kaupunkikonsernin riskit jaotellaan neljään riskialueeseen, jotka ovat strategiset, taloudelliset, toiminnalliset sekä vahinkoriskit.

- Strategiset riskit ovat riskejä, jotka liittyvät Iisalmen kaupungin pitkän aikavälin tavoitteisiin, menestystekijöihin sekä niihin kohdistuviin sisäisiin tai ulkoisiin epävarmuustekijöihin. Strategiset riskit uhkaavat kaupunkistrategiassa asetettujen tavoitteiden toteutumista.
- Taloudelliset riskit liittyvät markkinahintojen muutoksiin, rahoitusvarojen riittävyyteen lyhyellä tai keskipitkällä aikavälillä sekä vastapuolien kykyyn täyttää taloudelliset velvoitteensa. Kaupungin toimintaan liittyviä rahoitusriskejä ovat muun muassa verotulojen ja valtionosuuksien muutokset, rahoitus- ja korkoriskit, investointiriskit, takaus- ja vakuutusriskit, hyödykehintariskit, hinnoittelu sekä maksuvalmiusriski.
- Toiminnallisilla riskeillä tarkoitetaan kaupungin päivittäistä toimintaa, johtamista, prosesseja ja järjestelmiä uhkaavia riskejä. Toiminnalliset riskit liittyvät operatiiviseen johtamiseen, prosessien toimivuuteen ja jatkuvuuden hallintaan, tietoturvaan ja -suojaan, ICT-palveluihin, sopimus- ja yhteistyökumppaneiden toimintaan, projektien ja hankkeiden hallintaan, maineeseen ja imagoon, henkilöstörakenteeseen, henkilöstön osaamiseen ja saatavuuteen, avainhenkilöihin, lainsäädännön velvoitteisiin, toimielin- ja viranhaltijapäätöksiin, hankintoihin, toiminnasta aiheutuvaan vahingonkorvausvastuuseen ja väärinkäytöksiin.
- Vahinkoriskit ovat Iisalmen kaupunkikonsernin sisällä tai toimintaympäristössä tapahtuvia virheitä, toimintahäiriöitä ja onnettomuuksia, jotka aiheuttavat vahinkoa tai menetyksiä. Vahinkoriskit kohdistuvat usein tiettyyn kohteeseen. Vahingon mahdollisuus sekä seuraukset ovat etukäteen tiedossa, mutta vahingon todennäköisyyttä ei tiedetä. Vahinkoriskit kohdistuvat yleensä asiakkaiden, henkilöstön tai ympäristön turvallisuuteen sekä omaisuuteen. Vahinkoriskit on jaoteltu seuraaviin alakategorioihin:
 - o työterveys- ja työsuojeluriskit
 - o henkilöstöriskit
 - o ympäristöriskit
 - o tulipalo- ja onnettomuusriskit
 - o luonnonmullistukset
 - o toimitilaturvallisuusriskit

<i>Tarkastuslautakunnan kommentti</i>	
Yleinen havainto	Riskikartoitus on tehty asianmukaisesti ja kattavasti.
Positiivinen huomio	Riskit on esitetty toimialoittain, kuten tarkastuslautakunta vuoden 2019 arvointikertomuksessa kehotti. Riskien sanoittaminen on kehittynyt.
Kehityskohde	Tarkastuslautakunta suosittaa, että riskien arvioinnissa tulisi käydä ilmi, toteutuuko riski vai ei. Riskien arvioinnin tulisi olla yhtenäinen eri toimialoilla.

Sisäinen tarkastus

Sisäiseen valvontaan kuuluu sisäinen tarkastus, jonka tehtävänä on varmentaa sisäisen valvonnan toimivuus. Sisäinen tarkastus arvioi objektiivisesti ja riippumattomasti sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan järjestämistä ja tuloksellisuutta, raportoi arvioinnin tuloksista sekä esittää toimenpide-ehdotuksia järjestelmän kehittämiseksi. Sisäisen tarkastuksen tulee viivytyksettä raportoida kaupunginjohtajalle havaitsemistaan merkittävistä sisäisen valvonnan tai riskienhallinnan puutteista sekä väärinkäytöksistä. Iisalmen kaupungin sisäisellä tarkastuksella ja Iisalmen Teollisuuskylä Oy:llä on sopimus 1-2 tarkastuskohteen tekemisestä/vuosi tarpeen mukaan.

Vuoden 2020 tarkastussuunnitelma ei toteutunut suunnitelman mukaisesti johtuen vuosisuunnitelman ulkopuolisista tarkastuskohteista. Vuonna 2020 sisäisen tarkastuksen kohteena ovat olleet henkilöstöön ja työajanseurantaan liittyvät prosessit.

<i>Tarkastuslautakunnan kommentti</i>	
Yleinen havainto	Sisäinen tarkastus toimii ja pystyy puuttumaan tarvittaessa myös suunnitelman ulkopuolisiin kohteisiin. Sisäisen tarkastuksen riippumattomuuteen tulee kiinnittää huomiota myös jatkossa.
Positiivinen huomio	Tarkastuslautakunta pitää hyvänä sisäisen tarkastuksen toiminnan tehostamista ja toiminnan kehittämistä edelleen.
Kehityskohde	-

1.4 Talousarvion tavoitteiden asettaminen ja sitovuus

Kaupungin toiminnalle ja taloudelle asetettavista keskeisistä tavoitteista päättää kuntalain 110 §:n mukaan kaupunginvaltuusto. Vuosittain talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset tehtävien hoitamiseen turvataan, kuten kuntalain 110 § 2 mom:ssa todetaan.

Vuoden 2020 talousarviossa kaupungin strategiset tavoitteet ja mittarit, toteuttamisohjelmat sekä painopisteet on esitetty hyvin ja niiden toteumat on raportoitu tilinpäätöksessä.

Toimielimillä ja tilivelvollisilla viranhaltijoilla on velvollisuus toimia tavoitteiden toteuttamiseksi, sekä selvittää valtuustolle perustelut, mikäli asetetuista tavoitteista on poikettu.

1.5 Edellisen vuoden arviointikertomuksen ja tilintarkastuskertomuksen käsittely, arviointikertomuksen lausunnot ja toimenpiteet

Vuoden 2019 arviointikertomus ja tilintarkastuskertomus käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 8.6.2020. Valtuusto merkitsi arviointikertomuksen tiedoksi ja päätti lähettää sen edelleen kaupunginhallitukselle toimenpiteitä varten. Tilinpäätös hyväksyttiin ja vastuuvapaus myönnettiin hallintoa ja taloutta hoitaneille toimielinten jäsenille sekä tehtäväalueiden johtaville viranhaltijoille.

Vuoden 2019 arviointikertomus on käsitelty kaupunginhallituksen kokouksessa 22.6.2020, jolloin kaupunginhallitus on antanut selvityksen arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin. Tarkastuslautakunta on merkinnyt kaupunginhallituksen käsittelyn tiedokseen 21.9.2020 § 54. Seuraavassa on esitetty tarkastuslautakunnan vuoden 2019 arviointikertomuksessa esittämiä huomioita ja kaupunginhallituksessa käsiteltyjä toimenpiteitä siltä osin, kuin on keskeistä vuoden 2020 arviointikertomuksen kannalta.

Tarkastuslautakunnan huomio	Kaupunginhallituksen lausunto	Tilanne vuonna 2020
Tarkastuslautakunnan mielestä riskikartoituksen tulee näkyä tilinpäätöksessä toimialoittain, kuten kaupunginhallitus 24.6.2019 § 152 on todennut.	Jatkossa toimialat velvoitetaan sisällyttämään toimialakohtaiset riskikartoitukset tilinpäätökseen.	Riskikartoitukset on esitetty tilinpäätöksessä toimialoittain.
Tarkastuslautakunta on huolissaan sairauspoissaolojen kasvusta sekä määrästä ja suosittaa asian suhteen toimenpiteitä.	Keskeisiä kehittämiskohteita vuodelle 2020 ovat olleet kehityskeskustelujen laadun parantaminen sekä kohdennettujen toimenpiteiden tekeminen niihin henkilöstöryhmiin, joissa eniten sairauspoissaoloja.	Osa esimiehen ja työntekijöiden välisistä osaamiskeskusteluista jouduttiin koronan takia siirtämään vuodelle 2021. Koko henkilöstön tasolla kehityskeskustelujen toteuma oli 86,2%.
Tavoite työnantajakuvan parantamisesta ei ole toteutunut. Työnantajakuvalla on merkitystä työntekijöiden rekrytoinnissa. Uuden osaavan henkilökunnan rekrytointi tulee olemaan iso tulevaisuuden haaste.	Vuonna 2020 yksi keskeisistä kehittämiskohteista on työnantajakuvan parantaminen, missä keinona on työnantajalähtetiläät ja videokuvaukset sekä urapolkujen tukeminen.	Työnantajakuvan parantamiseen suunnitellut toimenpiteet jouduttiin koronan takia siirtämään vuodelle 2021.
Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että sivistys- ja hyvinvointitoimialalle asetetuissa tavoitteissa eivät näy toteumat. Tämä tekee tavoitteiden tarkastelusta ja arvioinnista vaikeaa. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että taulukosta ei selviä, kuin moni lapsista pitää koulunkäynnistä ja kuinka moni syö kouluruuan päivittäin.	Raportoinnista on annettu ristiriitaisia ohjeita. Sivistys- ja hyvinvointitoimialalla on oltu siinä käsityksessä, että raportointi suoritetaan käyttämällä Targetor-ohjelman värikoodeja (toteutunut kokonaan, toteutunut osittain jne.). Toimialalla on käytössään tarkat toteumaluvut, jotka jatkossa tullaan täydentämään taulukoihin.	Toteumat esitetään pääosin sanallisesti ja/tai tarkkoina toteumalukuina sekä värikoodeilla.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että sisäilmaongelmien takia useiden päiväkotien ja koulujen oppilaat ovat väistötiloissa ennen uusien rakennusten valmistumista. Investointien viivästyminen pidentää väistötiloissa oleskelua, millä voi olla haitallisia vaikutuksia lasten kasvuun ja kehitykseen.	Käytössä olevat väistötilat ovat terveitä, joten niillä ei ole haitallisia vaikutuksia lasten kasvuun ja kehitykseen	Useita hankkeita suunnittelu- tai toteutusvaiheessa: Kilpijärven koulu, Mansikkaniemen koulu.
Tarkastuslautakunta toteaa, että esteettömyyskartoituksia on jatkettava.	Vuodelle 2020 asetetuissa strategisissa tavoitteissa on mukana esteettömyyskartoitusten tekeminen kaupungin omistamissa rakennuksissa.	Esteettömyyskäsely vammaisjärjestöjen kanssa toteutunut.
Henkilöstön ikärakenne on säilynyt lähes ennallaan. Huolestuttavaa on alle 35-vuotiaiden osuus henkilöstöstä eli vain 11,6 %. Tarkastuslautakunta toteaa ikäohjelman ja muiden toimenpiteiden vaikuttamisen ikärakenteen parantamiseen niin että nuoret kokisivat kaupungin houkuttelevana työnantajana.	Vuonna 2019 henkilöstön ikärakenne on säilynyt lähes ennallaan. Keski-ikä on hie- man jopa laskenut. Ikäohjelman ja muiden toimenpiteiden avulla pyritään vaikuttamaan ikärakenteen parantamiseen niin, että myös nuoret kokisivat kaupungin houkuttelevana työnantajana. Ikäohjelman toimenpideohjelmalla tuetaan kaikkien ikäryhmien hyvinvointia kaikissa työuran vaiheissa. HR-yhteistyötä rekrytoinnissa on lisätty Ylä-Savon muiden kuntien ja yritysten kanssa.	Ikärakenne lähes ennallaan. Alle 35-vuotiaiden osuus vakinaisesta henkilöstöstä oli 9,9%.

2. Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet

Iisalmen kaupunkistrategia vuoteen 2030 hyväksyttiin joulukuussa 2017. Kaupunkistrategia ohjaa koko kaupunkikonsernin toimintaa. Strategiaa on toteutettu strategisten ohjelmien mukaisesti vuodet 2018 – 19, myös vuoden 2020 talousarvio noudattaa voimassa olevaa strategiaa. Kaupunkistrategia päivitettiin huhtikuussa 2020 vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin. Vuonna 2021 aloitetaan uuden kaupunkistrategian valmistelu uuden valtuustokauden käynnistyessä.

Iisalmen kaupunki parantaa asukkaiden hyvinvointia ja viihtyvyyttä laadukkaalla ja tehokkaalla palvelurakenteella sekä vahvistaa koko seudun kilpailukykyä ja vetovoimaa kehittämällä menestyvän elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä. Visio 2030 on olla Suomen houkuttelevin seutukaupunki: Iisalmi on kansainvälisesti tunnettu, kehittyvä ja vetovoimainen seutukaupunki, joka tarjoaa loistavat asumisen ja yrittämisen olosuhteet sekä toimivat seudulliset palvelut. Muuttoliike on saatu kääntymään ja nettomuutto on vuositasolla positiivinen.

Kaupungin arvoja ovat avoimuus, rohkeus, tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus, yhteisöllisyys

sekä ympäristövastuullisuus.

Vetovoimaan ja kasvuun liittyvä strateginen tavoite on kansainvälisesti vetovoimainen lisalmi, joka tähtää siihen, että lisalmi on kansainvälisesti tunnettu, vetovoimainen seutukaupunki, joka houkuttelee kaikenikäisiä asumaan, työskentelemään ja yrittämään.

Strategian päivityksen yhteydessä todettiin, että osaavan työvoiman saatavuudessa on ollut erityisiä haasteita ja oppilaitosyhteistyötä halutaan nostaa vahvemmin esille. Uusi muoto on: ”lisalmi panostaa osaavan työvoiman saatavuuteen yhteistyössä yritysten kanssa sekä toimii aktiivisesti ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutusmahdollisuuksien lisäämiseksi alueella yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Pitkäaikaistyöttömien syrjäytyminen ehkäistään tehokkaiden ja toimivien työllistämispalveluiden avulla ja heidän sijoittumisensa vapaille työmarkkinoille on valtakunnallisessa vertailussa hyvällä tasolla.”

Osaamiseen ja hyvinvointiin liittyvä strateginen tavoite on osaava ja hyvinvoiva iisalmelainen, joka tähtää siihen, että lisalmi on valtakunnallisesti vetovoimainen ja monipuolinen koulutuskaupunki, joka tarjoaa asukkailleen mahdollisuuden elinikäiseen oppimiseen ja kehittää uusia yritysälhtöisiä koulutusmalleja. Iisalmelaiset ovat aktiivisia ja hyvinvoivia. Tätä edistään luomalla mahdollisuuksia ja kannustamalla omatoimiseen liikunnan ja kulttuurin harrastamiseen tarjoamalla monipuoliset kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa.

Toimivaan kaupunkiympäristöön ja rakentamiseen liittyvä strateginen tavoite on toimiva ja turvallinen lisalmi, joka tähtää siihen, että lisalmi tarjoaa terveet ja toimivat toimitilat, kaupunkiympäristö on viihtyisä, esteetön sekä turvallinen liikkua.

Vakaaseen kuntatalouteen liittyvä strateginen tavoite on vakaan talouden lisalmi, joka tähtää siihen, että Iisalmen kaupungin menojen kasvu on hallittua ja talous on tasapainossa; tulot kattavat menot eikä alijäämää synny. Vuosikate kattaa poistot ja vuosikate sekä nettoinvestoinnit ovat pitkällä aikavälillä tasapainossa. Tavoitteena on, että kaupungin hankintapolitiikka on vastuullista, ennakoivaa ja yritysystävällistä.

Työnantajakuvaan liittyvä strateginen tavoite on, että Iisalmen kaupungille halutaan töihin ja avoinna oleviin tehtäviin saada hyviä hakijoita ja että muuttaminen Iisalmeen on houkuttelevaa.

Iisalmi 2030 -kaupunkistrategia yhtenä kuvana

Kaupunkistrategian toteuttamisen keskeisimmät toimenpiteet ja tavoitteiden toteutuminen on raportoitu toimialojen toimintakertomuksessa. Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet ovat pääsääntöisesti toteutuneet. Seuraavissa kappaleissa esitetään tarkastuslautakunnan kommentit olennaisimmista poikkeamista ja havainnoista.

2.1 Kaupunkitason strategisten tavoitteiden ja mittareiden arviointi

Tavoite	Mittarit	Nykytila	Tavoite 2020	Toteuma 31.12.
Väkiluku 25 000 asukasta vuoteen 2030 mennessä	Asukasluku	21 441 (ennakotieto 30.6.2019)	21 600	21 127 (ennakotieto 31.12.2020)
Työllisyysasteen ja työpaikkaomavaraisuuden nousu	Työllisyysaste Työttömyysaste Työpaikkaomavaraisuus	68,3% (31.12.2017) 11,2% (vuosikeskiarvo 2018) 106% (31.12.2016)	> 70% < 11% > 108%	69,2% (31.12.2018) 16,8% (tilanne 31.12.2020, TEM) 108,4% (31.12.2018)

Tarkastuslautakunnan kommentti	
Yleinen havainto	Strategian päivittämisessä on huomioitu toimintaympäristö ja muutettu tavoitteita saavutettavampaan mutta edelleen kunnianhimoiseen muotoon.
Positiivinen huomio	Ajantasainen työttömyysaste on hyvä lisämittari työllisyysasteen ja työpaikkaomavaraisuuden nousun tavoitteessa.
Kehityskohde	Tarkastuslautakunta on huolestunut väkiluvun kehityksestä ja suosittelee edelleen toimenpiteitä asukasluvun kasvattamiseksi.

Hyvinvointikertomus

Hyvinvointikertomus on olennainen osa kaupungin strategia- ja talousarviosuunnittelua. lisalmen kaupungin tavoitteena on luoda toimivat poikkihallinnolliset hyvinvointirakenteet ja kytkeä hyvinvointijohtamisen näkökulma osaksi kaupungin toiminnan ja talouden suunnittelua.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi laajan hyvinvointikertomuksen vuosille 2018-2021 kokouksessaan 12.11.2018. Hyvinvointikertomuksessa kuvataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden kehitystä suhteessa vertailukuntiin ja -alueisiin sekä asetetaan keskeiset tavoitteet väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvointikertomuksessa esitetyt valtuuston strategiset tavoitteet ovat yhteneväiset talousarvion tavoitteiden kanssa ja siksi niiden toteumatiedot löytyvät toimialojen talousarvion toteumaraporteista.

2.2 Kaupunginhallitus

2.2.1 Vetovoima ja kasvu

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
lisalmen veto-voiman parantaminen	lisalmen työpaikkojen ja elinympäristön vahvuuksien aktiivinen markkinointi	Nettomuutto positiivinen	Kokonaisnettomuutto -71	Terho Savolainen	Ei toteudu ☐
Yrittäjyyden edistäminen ja yritysten kasvu	Toimivat yritysneuvonta-, kehittämis- ja sijoittumispalvelut. Yrittäjäystävällinen päätöksenteko-kulttuuri.	Yritysten nettolisäys positiivinen Työpaikkojen määrän kasvu	Yritysten nettomuutos -6 kpl Työpaikat 2017-18 muutos -45kpl	Terho Savolainen	Ei toteudu ☐

Tarkastuslautakunnan kommentti	
Yleinen havainto	Vaikka tavoitteet eivät ole toteutuneet suunnitellusti, lisalmen kaupungissa on tehty monipuolista työtä niiden edistämiseksi myös koronatilanteessa.
Positiivinen huomio	Yritysneuvonta toimi koronakriisissä tehokkaasti ja yrittäjäystävällisesti. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota lisalmen menestymiseen Suomen yrittäjien barometrissa sekä Kuntamarkkinoinnin SM-kisassa.
Kehityskohde	Tarkastuslautakunta suosittelee, että valmiutta nopeaan reagointiin kehitetään edelleen toimintaympäristön tilanteiden muuttuessa.

2.2.2 Vakaan talouden lisalmi

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
---------	------------	----------	----------------	--------	------

Vuosikate kattaa poistot ja vuosikate sekä nettointivestoinnit ovat pitkällä aikavälillä tasapainossa	Investointi-ohjelma sopeutetaan vuosikatteeseen	Vuosikate kattaa poistot	Tavoite toteutunut. Vuosikate kattoi poistot. Pitkällä aikavälillä tasapainoa ei saavuteta.	Eeva Suomalainen, Kari Nissinen	Toteutuu
---	---	--------------------------	---	---------------------------------	--

<i>Tarkastuslautakunnan kommentti</i>	
Yleinen havainto	Koronatukien myötävaikutus kaupungin talouteen ja tavoitteiden toteutumiseen oli merkittävä.
Positiivinen huomio	Kaikki kaupunginhallituksen vakaan talouden tavoitteet toteutuivat.
Kehityskohde	Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään huomiota siihen, että vuosikate kattaisi poistot myös pitkällä aikavälillä.

2.3. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

2.3.1 Osaaminen ja hyvinvointi

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Aktiivinen ja hyvinvoiva kaupunkilainen	Yksilöä kannustetaan tekemään hyvinvointia ja terveyttä edistäviä päätöksiä.	Vähintään 75 % perusopetuksen ja lukiokoulutuksen oppilaista syö koululounaa päivittäin.	Kouluterveyskysely 2019: alakoulu 100 %, 8-9 lk 62 %, lukio 64 %	Kirsi-Tiina Ikonen	Toteutuu osittain
Aktiivinen ja hyvinvoiva kaupunkilainen	Luodaan mahdollisuuksia ja kannustetaan omatoimisen liikunnan ja kulttuurin harrastamiseen.	Kaikki lapset ja nuoret harrastavat jotta-kin vähintään kerran viikossa.	Kysely toteutetaan kahden vuoden välein. Kouluterveyskysely 2019: 4-5 lk 86,7 %, 8-9 lk 94,2 %, lukio 96 %	Pekka Paronen	Toteutuu osittain
Lasten ja nuorten terveen kasvun ja hyvän oppimisen mahdollistaminen	Koulut ovat viihtyisiä ja innostavat oppimaan.	90 % lapsista ja nuorista pitää koulunkäynnistä.	Kouluterveyskysely 2019: 4-5 lk 85,6 %, 8-9 lk 59,8 %, lukio 69 %	Kirsi-Tiina Ikonen	Ei toteudu

<i>Tarkastuslautakunnan kommentti</i>	
Yleinen havainto	Tilinpäätöksestä ei käy ilmi, kuinka suuri osa lapsista ja nuorista on vastannut kouluterveyskyselyyn.
Positiivinen huomio	Kirjastotoimintaa on kehitetty ja uudistettu koronatilanteesta huolimatta mm. etätoimintaa parantamalla. Etäopetus lisäalassa onnistui hyvin jo aiemmin otetun digiloikan ansiosta.
Kehityskohde	Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään huomiota seuraavien tavoitteiden edistämiseen: -Tavoite kouluruuan syöneiden osuudesta täyttyy vain alakoulun oppilailla. Vain 62 % yläasteikäisistä syö lounaan. -Vähintään kerran viikossa harrastavien tavoite täyttyy osittain. -Tavoite koulun käynnistä pitämisestä ei täyty millään koulutusasteella. Koronan vaikutukset sivistys- ja hyvinvointitoimialan henkilöstöön sekä lapsiin ja nuoriin eivät näy tilinpäätöksessä. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan koronan hyvinvointi- ja oppimisvaikutuksia ei ole tutkittu erikseen, koska kouluissa toteutetaan kouluterveyskysely keväällä 2021 (tulokset julki vasta syksyllä). Lautakunnan mielestä olisi kuitenkin suositeltavaa tarkastella korona-ajan hyvinvointi- ja oppimisvaikutuksia erityisesti lapsiin ja nuoriin. Tilinpäätöksessä todetaan, että vaikka koulut olivat suljettuina, niin kuljetuskustannuksista ei syntynyt säästöä sopimusvelvoitteiden vuoksi. Tarkastuslautakunta suosittelee tarkastelemaan koulukuljetusten sopimusvelvoitteita siten, että huomioidaan mahdolliset merkittävät poikkeukset kuljetustarpeissa.

2.4 Tekninen lautakunta

2.4.1 Toimiva kaupunkiympäristö ja rakentaminen

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Terveet ja toimivat toimitilat	Panostetaan toimitilojen terveellisyteen.	Useampi kuin yksi sisäilmailmoitus tulee korkeintaan viidestä kiinteistöstä.	Vuoden aikana useampi kuin yksi sisäilmailmoitus tuli yhteensä kuu-desta kiinteis-töstä.	Teknisen toimiala-johtaja	Ei to-teudu
Terveet ja toimivat toimitilat	Toimitilastrategia on päivitetty ja se on käytössä.	Toimitilastrategian toteutuminen.	Toimitilastrategia on huomioitu asioiden valmistelussa.	Teknisen toimiala-johtaja	To-teutuu

Viihtyisä, turvallinen ja esteetön kaupunki-ympäristö	Kartoitukset ja vuorovaikutus suunnittelussa, rakentamisessa, päätöksenteossa sekä kuntalaisyhteistyössä.	Vuoden aikana rakennuksille tehty estettämyyskartoitukset vähintään 3 kpl.	Esteettömyyskäsely vammaisjärjestöjen kanssa toteutui loka-kuussa.	Teknisen toimialan toimialajohtaja	To- teutuu
---	---	--	--	------------------------------------	--

Tarkastuslautakunnan kommentti

Yleinen havainto	Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että vaikka sisäilmailmoitusten määrä on tavoitetta suurempi, ilmoituksiin on reagoitu ja ongelmia on korjattu.
Positiivinen huomio	Toimitilastrategia tukee toimitilojen suunnitelmallista ja ennakoivaa kun- nossapitoa. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että vammaisjärjestöt on otettu huomi- oon esteettömyyttä arvioitaessa.
Kehityskohde	Tarkastuslautakunta suositaa, että toimivan kaupunkiympäristön kehittä- misessä tulee jatkossakin huomioida eri kohderyhmien kuuleminen ja osal- listaminen.

2.4.2 Vakaan talouden lisämi

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Investointita- son suunnitel- mallisuus ja ennustet- tavuus sekä korjausvelan hallinta	Peruskorjaus- investoinnit (Opti- mikuntotaso pää- väylillä 80 %, muulla katuver- kolla 70 %) .	Korjausvelan määrä vähenee edelliseen vuo- teen nähden.	Katujen peruskorjaus- investoinnit n. 2,1 M€ alensivat korjausvelkaa 17,3 % edellisen vuo- den määrään verrat- tuna. Korjausvelan määrä on noin 7,1 M€.	Kaupungin- insinööri	To- teutuu
Investointita- son suunnitel- mallisuus ja ennustet- tavuus sekä korjausvelan hallinta	Peruskorjaus- ja korvausinvestoin- nit (Optimikunto- taso toimitiloilla 75 %).	Toimitilojen osalta korjaus- velka on pie- nempi kuin ver- tailutason kor- jausvelka. Ver- tailutasona vuo- den 2017 kor- jausvelka 25,1 milj. euroa in- deksikorjattuna Haahtela -in- deksin mukaan.	Laskelmat on päivi- tetty. Korjausvelka vuoden 2020 lopussa oli 32,2 milj.€. Vertailu- taso indeksikorjattuna samaan ajankohtaan on 28,3 milj.€, joten kor- jausvelka on edelleen vertailutasoa suurempi.	Teknisen toimiala- johtaja	Ei to- teudu

<i>Tarkastuslautakunnan kommentti</i>	
Yleinen havainto	Toiminta on ollut suunnitelmallista, mikä tukee vakaan talouden tavoitteiden toteutumista.
Positiivinen huomio	Katujen peruskorjausinvestointien korjausvelka on alentunut merkittävästi.
Kehityskohde	Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään huomiota toimitilojen korjausvelan alentamiseen vertailutasolle.

3. Kaupunkikonserni

3.1 Konsernitalous

Iisalmen kaupunkikonserni

Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat vuonna 2020

Iisalmen kaupungin konsernirakenteessa ei ole tapahtunut muutoksia 2020 tilikaudella.

Vuonna 2020 konsernin omistusosuuksissa ovat tapahtuneet seuraavat muutokset:

- Savon ICT-palvelut Oy:stä kaupunki omistaa suoraan 23,1 %, välillisesti SOTE ky:n kautta 44,5 % (v. 2019 46,2 %). Savon ICT-palvelut Oy toteutti vuonna 2019 suunnatun osakeannin, jossa osakkeita merkitsi Keitele kunta.

KONSERNITULOSLASKELMA 1000 €	2020	2019
Toimintatuotot	117 978	117 006
Toimintakulut	-247 082	-246 335
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta(tappiosta)	1 827	719
Toimintakate	-127 277	-128 611
Verotulot	76 254	76 487
Valtionosuudet	76 116	66 025
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	82	99
Muut rahoitustuotot	1 156	2 023
Korkokulut	-739	-804
Muut rahoituskulut	-200	-450
VUOSIKATE	25 391	14 768
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-15 909	-13 421
Arvonalentumiset	-60	0
Satunnaiset erät	-10	0
Tilikauden tulos	9 412	1 347
Tilinpäätössiirrot	-2 644	-21
Tilikauden verot	-72	-15
Laskennalliset verot	-273	-180
Vähemmistöosuudet	-20	-33
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	6 404	1 098

3.1.1 Investoinnit ja lainakantakehitys

Konsernin tilivuoden 2020 ylijäämäksi muodostui 6,4 M€. Konsernitaseen loppusumma on lähes 277,8 M€ ja kertynyt ylijäämä 43,47 M€.

Konsernin lainakanta oli vuoden vaihteessa noin 111,9 M€ ja 5 297 euroa/asukas (vuonna 2019 4 793 euroa/asukas).

Lainanhoitokate konsernitasolla oli noussut tunnuslukuun 2 (v. 2019 1). Kun tunnusluku on 1 – 2, lainahoitokyky on tyydyttävä.

Konsernin omavaraisuusaste on pysynyt ennallaan 44 % (v. 2019 44 %). Omavaraisuusaste mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuusasteen tavoitetasona voidaan pitää 50 % ylittävää omavaraisuutta.

3.2 Tytäryhtiöille ja liikelaitoksille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen

3.2.1 Tytäryhtiöt

Ylä-Savon SOTE ky

Iisalmen kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon menojen lopullinen toteuma vuonna 2020 oli 80,1 M€ (TA 2020: 78,8 M€), josta ostetun erikoissairaanhoidon (KYS) osuus oli 21,2 M€ (TA 2020: 20,7 M€). Merkittävimmät poikkeamat talousarvioon verrattuna olivat perhepalveluissa (ylitys 0,8 M€) ja vammaispalveluissa (alitus 0,8 M€).

Merkittäviä toiminnallisia muutoksia vuoden aikana olivat Iisalmen sairaalan päivystyksen, erikoissairaanhoidon palveluiden ja Kallionsydämen hoivakodin siirtyminen kuntayhtymän omaksi toiminnaksi.

Tarkempi selvitys kuntayhtymän toiminnasta ja taloudesta on annettu kuntayhtymän tilinpäätöksessä sekä tilinpäätöksen käyttötalouden toteumavertailuosassa (kappale 2.3.4).

<i>Tarkastuslautakunnan kommentti</i>	
Yleinen havainto	Tarkastuslautakunta on huolestunut terveydenhuollon kustannusten jatkuvasta noususta.
Positiivinen huomio	Ylä-Savon SOTE ky on kehittänyt onnistuneesti omaa toimintaansa.
Kehityskohde	Tarkastuslautakunta huomauttaa, että myös Ylä-Savon Sote ky:n osalta on huolehdittava omistajaohjauksen toteutumisesta ja konserniohjeen noudattamisesta.

Konsernitavoitteiden toteutuminen

Vuosittain talousarvion yhteydessä valtuusto vahvistaa keskeisille konserniyhteisöille tavoitteet. Tilikauden aikana konserniyhteisöt raportoivat tavoitteiden toteutumisesta. Kaupungin tilinpäätöksen yhteydessä annetaan selvitys konsernin tilikauden toiminnan ja talouden toteutumisesta. Kaupungin tilinpäätös sisältää täydellisen konsernitilinpäätöksen.

<i>Tarkastuslautakunnan kommentti</i>	
Yleinen havainto	Tarkastuslautakunta toteaa, että konsernitavoitteet ovat toteutuneet pääsääntöisesti Iisalmen kaupungin asettamien tavoitteiden mukaisesti.
Positiivinen huomio	-
Kehityskohde	-

3.2.2 Liikelaitokset

Iisalmen Vesi

Iisalmen Vesi -liikelaitoksen liikevaihto oli n. 6,1 M€ (v. 2019 n. 5,6 M€) ja liikeylijäämää muodostui noin 1,1 M€ (v. 2019 n. 0,9 M€). Vesi -liikelaitos tuloutti kaupungille peruspääoman korkona 0,3 M€ (v. 2019 0,4 M€).

Iisalmen Vesi -liikelaitokselle asetetut strategiset tavoitteet ja niiden toteutuminen tilinpäätöksessä on esitetty tilinpäätöskirjassa s. 158. Liikelaitos täytti pääosin asetetut tavoitteet.

TULOT	1 000 €	MENOT	1 000 €
Toiminta		Toiminta	
Toimintatuotot	5 934	Toimintakulut	3 299
Muut rahoitustuotot	6	- Valmistus omaan käyttöön	-33
		Korkokulut	57
		Muut rahoituskulut	0
Rahoitustoiminta			
Pitkäaik. lainojen lisäys	3 300		
Kokonaistulot yhteensä	9 240	Investoinnit	
		Investointimenot	3 982
		Rahoitustoiminta	
		Antolainasaamisten lisäys	36
		Pitkäaik.lainojen vähennys	1 680
		Kokonaismenot yhteensä	9 022

Täsmäytys:			
Kokonaistulot-Kokonaismenot =	9 240 - 9 022	=	218
Rahavarojen muutos - Muut maksuvalmiuden muutokset =	420 - 202	=	218

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Investointitasoon suunnitelmallisuus ja ennustettavuus sekä korjausvelan hallinta	Investointien pitkän tähtäimen suunnitelman (PTS) laatiminen.	Pitkän tähtäimen suunnitelman laatiminen v. 2020 - 2030 on valmis vuoden loppuun mennessä.	Pitkän tähtäimen suunnitelman mukaisia saneerauksia toteutettu suunnitellusti.	Vesilaitoksen johtaja	Toteutuu
Investointitasoon suunnitelmallisuus ja ennustettavuus sekä korjausvelan hallinta	Peruskorjausinvestoinnit (optimikuntotaso vesihuoltoverkostolla 90 %).	Korjausvelka pidetään alle 10 % tasolla.	Peruskorjausinvestoinnit toteutettu suunnitellusti.	Vesilaitoksen johtaja	Toteutuu
Kilpailukykyinen hinnoittelu- ja taksapolitiikka	lisalmen veden taksat pidetään vastaavien seutukaupunkien keskitasossa.	Taksavertailu vastaavien seutukaupunkien tasoihin.	Taksat valtakunnallisen keskiarvon alapuolella ja vastaavien seutukaupunkien tasolla.	Vesilaitoksen johtaja	Toteutuu

Investointisuunnitelman mukaisia puhtaan veden putkilinjojen rakennuskohteita toteutettiin suunnitelmien mukaisesti. Uutta runkovesijohtoa rakennettiin vuoden 2020 aikana Runnin siirtoviemärilinjan rakentamisen yhteydessä ja sen lisäksi Pihlajaharjussa. Vanhoja vesirunkolinjoja saneerattiin saneeraussuunnitelman mukaisesti Makkarakalhdessa, Lippuniemessä ja Kangaslammilla. Lisäksi saneerattiin Peltosalmella huonokuntoista runkolinjaa. Puhdasvesiverkostoon toteutetut nettoinvestoinnit olivat noin 410 000 euroa, josta Runnin vesijohtolinjan osuus oli noin 178 000 euroa.

<i>Tarkastuslautakunnan kommentti</i>	
Yleinen havainto	Investoinnit on toteutettu suunnitellusti ja aikataulussa. Saneeraus- ja peruskorjausinvestointeja tulee toteuttaa suunnitellusti myös jatkossa.
Positiivinen	Kaikki lisalmen veden taloudelliset tavoitteet toteutuivat.

huomio	Taksat ovat kilpailukykyisellä tasolla.
Kehityskohde	-

4. Kaupungin talous

4.1 Taloudelliset tavoitteet

Valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen on esitetty tilinpäätöksessä (s. 130).

Valtuuston asettamat tavoitteet on pääsääntöisesti saavutettu. Käyttötalousosassa ylitystä on 284 tuhatta euroa kaupunginhallituksen alla, johtuen sotepalveluista (ylitys 1,3 milj. euroa).

Tuloslaskelman toteutumisvertailun (kaupunki, ei sis. vesilaitosta) mukaan toteutunut toimintakate oli n. 130,9 M€ toteuman ollessa 98,9 %. Toimintakate alitti muutetun talousarvion n. 1,45 M eurolla. Toteutunut vuosikate oli n. 11,5 M€, joka ylitti muutetun talousarvion n. 2,3 M€.

4.2 Kokonaistalous

Iisalmen kaupungin taloustilanne on vakaa ja taustalla on kahdeksan ylijäämäistä vuotta. Suurin osa taloutta ja toimintaa koskevista tavoitteista saavutettiin, vaikka vuosi 2020 oli monessa mielessä poikkeuksellinen.

Koronatuista ja kaupungin omista säästötoimenpiteistä johtuen tilikausi muodostui 2,7 M€ ylijäämäiseksi. Peruskaupungin osuus ylijäämästä on 2,0 M€ ja vesiliikelaitoksen osuus 0,7 M€. Tilinpäätös sisältää 2,7 M€:n kirjauksen investointi- ja kehittämisrahastoon, joten tilikauden ylijäämä ennen rahastokirjausta on 5,4 M€ (sis. vesiliikelaitoksen).

Iisalmen kaupungille maksettiin koronatukia vuonna 2020 peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kautta 5,2 M€. Lisäksi osana kuntien koronakompensatioita yhteisöveron jako-osuutta korotettiin vuonna 10 %-yksiköllä. Yhteisöveron jako-osuuden korotuksen vaikutuksen on arvioitu olevan Iisalmen osalta n. 1,3 M€. Koronakompensatioiden (valtionosuuden korotukset ja yhteisöveron jako-osuuden korotus) taloudellinen vaikutus tilikaudelle on yhteensä n. 6,5 M€.

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT (sis. vesilaitos)	2020 1 000 €	2019 1 000 €	Muutos %
Toimintatuotot	28 340	28 723	-1,3 %
Valmistus omaan käyttöön	33	0	
Toimintakulut	-155 530	-153 786	1,1 %
Toimintakate	-127 157	-125 063	1,7 %
Verotulot	77 027	77 076	-0,1 %
Valtionosuudet	62 862	54 428	15,5 %
Rahoitustuotot ja -kulut	932	1 458	-36,1 %
Korkotuotot	47	27	73,9 %
Muut rahoitustuotot	1 322	1 943	-32,0 %
Korkokulut	-312	-334	-6,7 %
Muut rahoituskulut	-124	-177	-29,8 %
Vuosikate	13 664	7 899	73,0 %
Poistot ja arvonalentumiset	-8 722	-7 372	18,3 %
Tilikauden tulos	4 943	527	838,6 %
Tilinpäätössiirrot	-2 179	483	551,1 %
Tilikauden ylijäämä	2 763	1 010	173,7 %

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	Kuntien		
	ka. 2019	2020	2019
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	19	18	19
Vuosikate, % poistoista	75	157	107
Vuosikate/euroa/asukas	316	647	370
Asukasmäärä	- 21 127	21 367	

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT
Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista
= 100*Toimintatuotot/(Toimintakulut-Valmistus omaan käyttöön)
Vuosikate prosenttia poistoista
= 100* Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset

4.2.1 Toimintatuotot

Toimintatuotot laskivat edellisestä vuodesta 1,3 %. Toimintatuottojen laskuun vaikuttava tekijä oli koronapandemia, jonka johdosta tulonmenetyksiä tapahtui muun muassa pääsymaksutuloissa. Suurin koronapandemiasta aiheutunut tulonmenetys muodostui uimahallin pääsymaksutulojen vähenemisestä. Uimahalli oli poikkeusoloista johtuen suljettuna keväällä ja toimi loppuvuodesta rajoitetusti. Koronasta johtuen uimahallin pääsymaksutuotot alittuivat arvioidusta n. 0,2 M€.

TP 2020 tuotot ryhmittäin tilinpäätöksen piirakkakaaviossa s. 26.

4.2.2 Toimintakulut

Koronapandemian vuoksi vuosi 2020 oli hyvin poikkeuksellinen. Keväällä 2020 oli vielä epäselvää, millaiset vaikutukset pandemialla olisi kaupungin toimintaan ja talouteen. Verotulojen ennustettiin jäävän arvioidusta, kun yritysten toimintaan kohdistui erilaisia rajoituksia ja työtömien ja lomautettujen määrä kasvoi merkittävästi. Talousarviomuutokset tehtiin talousarviovuonna käytettävissä olevien tietojen perusteella.

Kaupunginhallitus kokoontui keväällä tiivistetyllä kokousaikataululla ja seurasi tilannetta aktiivisesti. Kaupunginhallitus teki 11.5.2020 § 133 päätöksen talouden tasapainottamistoimenpiteistä, joiden tavoitteena oli reagoida nopeasti muuttuneeseen tilanteeseen.

Talouden tasapainottamistoimenpiteet sisälsivät muun muassa henkilöstösäästöjä, joita toteutettiin lomauttamalla koko henkilöstö vähintään yhdeksi viikoksi sekä jättämällä sijaisuuksia ja määräaikaista tehtäviä täyttämättä. Tämän lisäksi säästötoimenpiteet kohdistuivat muihin toimintamenoihin.

Talouden tasapainottamistoimenpiteiden tavoitteena oli saavuttaa n. 1,5 M€:n säästö talousarviossa varattuihin oman toiminnan määrärahoihin vuonna 2020. Tämä tavoite saavutettiin, mikä osaltaan vaikutti tilikauden toteutumiseen positiivisena.

Henkilöstökustannukset jäivät lopulta 1,3 M€ alkuperäisestä talousarviosta. Verrattaessa vuoteen 2019, vähenivät henkilöstökustannukset 1,4 %. Säästötoimenpiteillä oli merkittävä vaikutus henkilöstökustannuksiin. Suurin kustannusvaikutus aiheutui siitä, ettei määräaikaista ja sijaisuustehtäviä täytetty. Tämä näkyi osittain palvelutason heikentymisenä (esim. viher- ja puistoalueiden hoidossa kesäaikana).

Koska toimintoja ajettiin keväällä alas (tiloja suljettiin), siirtyi osa henkilöstöstä etätöihin ja matkustusta rajoitettiin. Lisäksi perusopetus toteutettiin etäopetuksena. Edellä mainituista syistä johtuen määrärahoja säästyi useasta eri kululajista (esim. kiinteistönhoito, siivous, elintarvikkeet, koulutus- ja majoituskustannukset, asiantuntijapalveluiden käyttö jne.).

Toimintakulut kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 1,1 %. Kasvua tapahtui palvelujen osissa (2 %) sekä avustuksissa (4,6 %). Palvelujen ostojen kasvuun vaikutti Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän maksuosuus, joka oli 80,1 M€ (TP 2019: 77,7 M€, kasvu 3,1 %). Maksuosuus ylittyi 1,3 M€ verrattuna talousarvioon. Sosiaali- ja terveydenhuollon menot muodostavat palvelujen ostoista 80 %.

Avustuksiin on kirjattu Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin päättämä lisäkanto (0,7 M€), jolla oli merkittävä vaikutus tilikauden tulokseen ja avustusten kasvuun. Kasvua on tapahtunut myös työmarkkinatuen kuntaosuudessa, joka kasvoi edellisestä vuodesta 0,4 M€.

TP 2020 kulut ryhmittäin tilinpäätöksessä s. 27.

4.2.3 Verotulot ja valtionosuudet

Verotulot ja valtionosuudet muodostavat verorahoituksen. Verotulot koostuvat kunnallis-, yhteisö- ja kiinteistöverosta. Valtionosuuksiin kirjataan peruspalvelujen valtionosuudet, jotka sisältävät myös kuntien välisen verotulotasauksen sekä ns. muut opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet.

Tuloveroprosentin suuruus oli 20,50 % (2019: 20,50 %). Erilaisten vähennysten johdosta kun-

tien tuloveroprosentit (nimellinen veroaste) eivät vastaa todellista veroastetta kunnissa. Puhutaan efektiivisestä veroasteesta, joka on maksuunpannun kunnallisveron suhde ansiotuloihin. Vuoden 2020 efektiivinen veroaste on ennakkotiedon mukaan 14,02 % (2019: 14,01 %).

Vuosi 2020 oli verotulojen ennustamisen suhteen poikkeuksellinen. Koronapandemian vaikutukset vuoden 2020 verotuloihin eivät olleet niin suuret kuin alkuvuonna ennustettiin. Osana valtion koronatukia kuntien yhteisöveron jako-osuutta korotettiin 10 %-yksikköä. Tästäkin huolimatta verotulojen kehitys jäi lisälnessä vaatimattomaksi. Koronan vaikutukset näkyvät erityisesti yhteisöverojen kertymässä siitäkin huolimatta, että kertymässä on mukana edellä mainittu yhteisöveron jako-osuuden korotus. Yhteisöveron jako-osuuden korotuksen vaikutus on arvioilta n. 1,3 M€ verotuloja lisäävä.

Verotuloja kertyi 77,0 M€, jossa laskua edellisvuoteen 0,1 %. Kunnallisveroa kertyi 66,2 M€, jossa kasvua edellisvuoteen 1,3 %. Yhteisöveron kertymä oli 5,5 M€, jossa laskua edellisvuoteen -6,0 %. Kiinteistövero kertyi 5,3 M€, jossa laskua edellisvuoteen -9,4 %. Kiinteistöverojen lasku johtuu verotuksen aikataulumuutoksista ja siitä, että osa vuoden 2020 kiinteistöveroista oli maksussa vasta vuoden 2021 puolella.

Valtionosuuksia kertyi 62,8 M€ (TA 2020: 57,1 M€), jossa kasvua edellisvuoteen 15,5 %. Valtionosuuksien kasvu ja ennakoitua parempi kertymä johtuu valtion koronatuista. Osana valtion koronatukipakettia peruspalvelujen valtionosuutta korotettiin vuoden aikana. Lisälmen osuus valtionosuuksien kautta maksetuista koronatuista on 5,2 M€. Erittely valtionosuuden korotuksista/koronatuista on esitetty tilinpäätöksen s. 28.

4.2.4 Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuottojen ja -kulujen nettomäärä väheni edellisestä vuodesta.

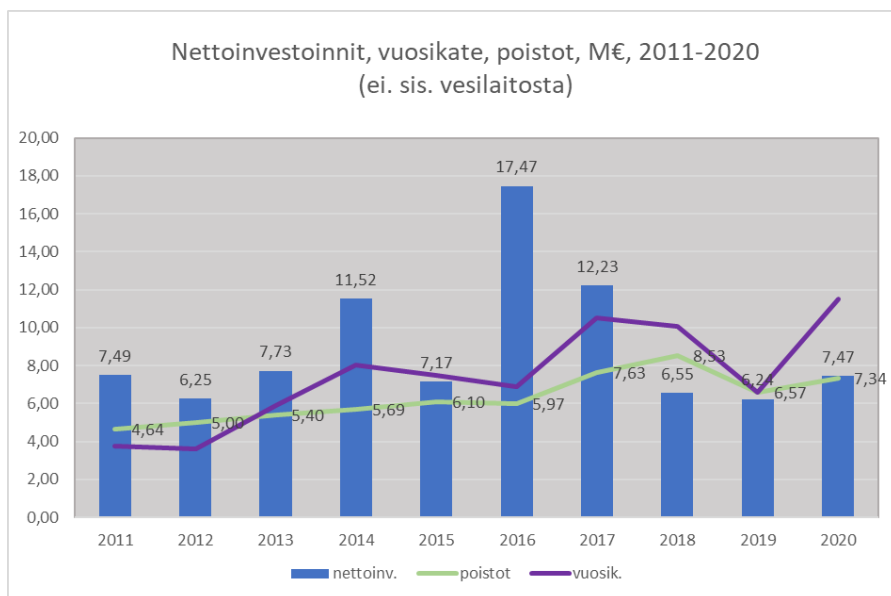
Savon Energiaholding Oy:n osingot olivat 0,7 M€. Osinkotuotot muodostavat merkittävän osan rahoitustuotoista.

4.2.5 Vuosikate, poistot ja satunnaiset erät

Kaupungin säännönmukaisen toiminnan tulorahoitusta osoittavaa vuosikatetta kertyi 13,7 M€. Vuosikate vahvistui edellisestä vuodesta 73 %. Vuonna 2020 maksettujen koronatukien vaikutus vuosikatteeseen oli 6,5 M€. Ilman koronatukia vuosikate olisi ollut vuotta 2019 heikompi eikä se olisi kattanut poistoja.

Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot olivat 8,7 M€, kasvua edellisvuoteen 1,4 M€. Vuonna 2020 tehtiin kertapoisto (0,9 M€) Veljeskodin kiinteistön asunto-osasta, joka on jäänyt pois palvelutuotannosta. Toinen merkittävä poistoja kasvattava tekijä oli Vuohiniemen jätevedenpuhdistamon saneerauksen valmistuminen alkuvuodesta 2020.

Vuosikate kattaa poistot 157 %:sti. Tulorahoituksen katsotaan olevan riittävä, kun vuosikate on vähintään poistojen suuruinen. Tarkastelussa on huomioitava, että koronatuilla oli merkittävä vaikutus vuosikatteeseen ja ilman niitä vuosikate ei olisi riittänyt kattamaan poistoja.

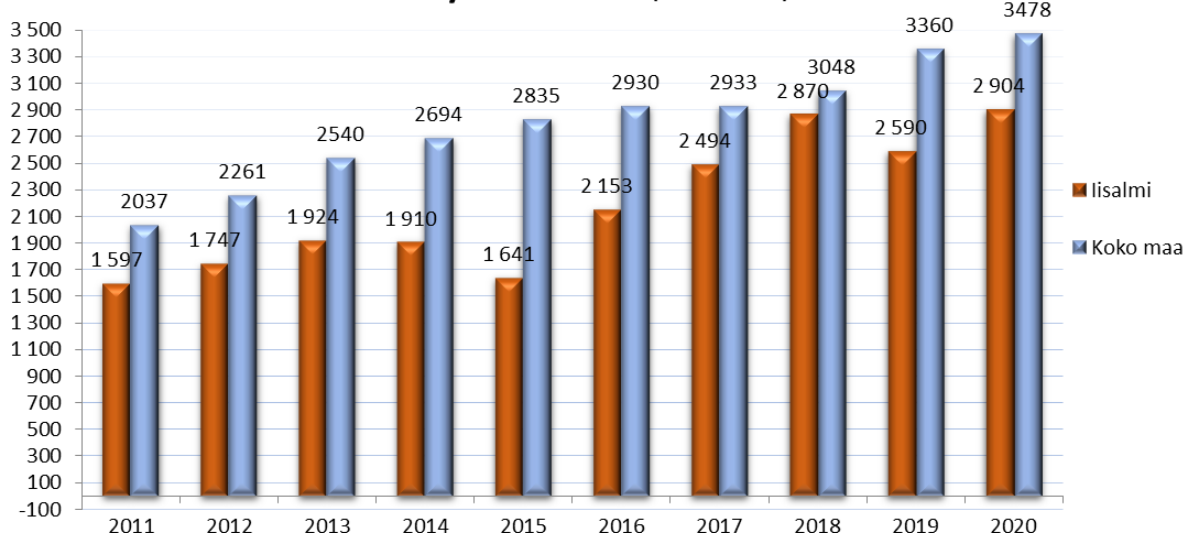
4.2.6 Investoinnit ja lainakanta (kaupunki + vesi -liikelaitos)

Lainakanta oli vuoden 2020 lopussa 61,3 M€. Lainamäärä kasvoi edellisestä vuodesta 6,0 M€. Lainamäärä asukasta kohden oli vuoden 2020 lopussa 2 904 €. Asukaskohtainen lainamäärä oli vuotta aiemmin 2 590 € eli vuodessa kasvua 313 €/asukas (12 %).

Kuntien keskimääräinen lainamäärä tilinpäätösten ennakkotietojen mukaan vuonna 2020 oli 3478 €/asukas. Lainasalkun keskikorko 31.12.2020 oli 0,54 %. Lainasalkun suojausaste vuoden 2020 lopussa oli 64,07%.

Lainat €/asukas 2011 -2020

Iisalmi / koko maa (sis. vesilaitos)

4.2.7 Investoinnit

Investoinnit (brutto) olivat 11,8 M€, josta peruskaupungin investoinnit 7,8 M€ ja vesiliikelaitoksen investoinnit 4,0 M€. Investointihankkeiden toteutus viivästyi alkuperäisestä aikataulusta, joten investoinnit toteutuivat talousarviota pienempinä.

Koulujen peruskorjausinvestointeihin käytettiin vuonna 2020 1,0 M€, katujen peruskorjausinvestointeihin 2,0 M€ ja uuden uimahallin rakentamiseen 1,3 M€.

Vuohiniemen jätevedenpuhdistamon saneerausurakka valmistui vuonna 2020.

Suurimpia investointihankkeita tulevaisuudessa ovat uuden uimahallin sekä koulujen rakennushankkeiden lisäksi kulttuurikeskuksen peruskorjaus.

4.2.8 Muut vastuut

Kaupungin tilinpäätöksessä on ilmoitettu vastuusitoumuksina velkojen vakuudeksi annetut kiinnitykset sekä leasing- ja vuokravastuut. Olennaisia koronvaihto- ja johdannais sopimuksia ei enää ole konsernissa. Merkittävin uusi vuokravastuu Runnin koulun leasing-sopimus yht. 2,2 milj. euroa.

Kaupungin konserniyhteisöjen ja muiden puolesta annettujen takausten jäljellä oleva määrä on yht. 21,3 milj. euroa.

4.3 Tarkastuslautakunnan huomioita kaupungin taloudesta

<i>Tarkastuslautakunnan kommentti</i>	
Yleinen havainto	Tarkastuslautakunta toteaa, että tilinpäätös on ylijäämäinen valtion koronakorvauksien vuoksi. Työmarkkinatuen kuntaosuus on arviointivuonna noussut merkittävästi. Talousarvion 1,5 M€ kasvoi 1,77 M€ suuruiseksi.
Positiivinen huomio	Kaupungin taloutta on hoidettu vastuullisesti poikkeuksellisena vuonna. Korjausvelka on pienentynyt vuoden aikana.
Kehityskohde	Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään huomiota kokonaistalouden pitkän aikavälin suunnitteluun.

4.4 Henkilöstö, henkilöstökertomus

Vuoden 2020 lopussa Iisalmen kaupungin palveluksessa oli vakinaista henkilökuntaa 733 henkilöä. Vakinaisen henkilökunnan määrä on laskenut hieman vuosittain. Vakinaisen henkilökunnan keski-ikä oli 48,7 vuotta ja koko henkilökunnan keski-ikä 46,4 vuotta.

Toimiala	Vaki-naiset	Sijaiset	Määrä-aikaiset	Oppi-sopimus-suhteiset	Työllistetyt	Yhteensä	Yhteensä (ei. sis. työllistettyjä)
Elinvoima- ja konsernipalvelut	208 (216)	10 (21)	72 (60)	1 (1)	*11 (34)	302 (331)	291 (297)
Sivistys- ja hyvinvointitoimiala	430 (433)	37 (38)	91 (91)	0 (0)	0 (0)	558 (562)	558 (562)
Tekninen toimiala	84 (91)	2 (2)	3 (6)	0 (0)	0 (0)	89 (99)	89 (99)
Iisalmen Vesi	11 (12)	0 (0)	2 (2)	0 (0)	0 (0)	13 (14)	13 (14)
Yhteensä	733 (752)	49 (61)	168 (159)	1 (0)	11 (34)	962 (1006)	951 (972)

Henkilöstön lukumäärä (Populus) 31.12.2020

Suluissa tilanne 31.12.2020. *Tähdellä merkittyyn työllistettyjen määrään sisältyy kolmannelle sektorille sijoitetut työllistetyt.

Vuoden 2020 tilinpäätöksen mukaan maksetut palkat ja palkkiot olivat 32,1 M€, eläkkeet ja muut henkilöstösivukulut 9,7 M€ eli yhteensä 41,8 M€. Vastaava summa vuonna 2018 oli 42,4 M€, joten henkilöstökulut laskivat 0,6 M€ (1,4 %). Tarkempi selvitys henkilöstöstä on annettu henkilöstökertomuksessa.

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.
Työkykyinen ja hyvinvoiva henkilöstö	Terveet työtilat, varhainen välittäminen työkyvyn heikentyessä, esi- miestyön tukeminen henkilöstön hyvinvoinnin ylläpitämisessä, tiivis yhteistyö työterveyshuollon kanssa ja tehostetut toimenpiteet niihin yksiköihin, joissa työkykyon- gelmia paljon	Sairauspoissaolo- jen seuranta: ta- voite sairauspois- saoloja enintään 14,0 pv/htv	Ei toteudu. Koko henkilökun- nan sairauspoissaolot olivat 18 kpv/htv. Maatalouslomittajat 28,5 kpv/htv, muu henkilö- kunta 15,9 kpv/htv. Poissaolot vähentyneet maatalouslomitta- jien osalta 6,3 kpv/htv ja vas- taavasti nousseet muun henki- löstön osalta 2,4 kpv/htv. Ko- konaiskasvu 0,9 kpv/htv.

<i>Tarkastuslautakunnan kommentti</i>	
Yleinen ha- vainto	Henkilöstösäästöjä toteutettiin henkilöstön lomautuksilla sekä jättämällä si- jaisuuksia ja määräaikaista tehtäviä täyttämättä, mikä näkyi osittain palvelu- tason heikentymisenä. Strategisen ohjelman tavoitteiden keskeisiä toimenpiteitä jouduttiin siirtä- mään vuodelle 2021.
Positiivinen huomio	Tarkastuslautakunta kiittää henkilöstöä nopeasta ja onnistuneesta mukau- tumisesta etätööhön ja ns. digiloikkaan.
Kehityskohde	Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään huomiota työntekijöiden jaks- amiseen ja sairauspoissaolojen määrään. Toimialojen riskikartoitusten mukaan koulutuksien puuttuminen tai järjestä- mättä jättäminen on organisaatiossa tunnistettu riski. Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että henkilöstöllä on tar- vittava osaaminen ja mahdollisuus osallistua koulutuksiin. Nuorten työntekijöiden palkkaaminen ja tiettyjen vakanssien täyttäminen on edelleen haasteena. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että osaava työvoima on organisaation tärkein voimavara. Lautakunta suosittaa kohdennettua rekrytointia erityisesti nuorille vastavalmistuneille enti- sille ja nykyisille iisalmelaisille.

4 Yhteenveto tilinpäätöksestä

- Koronapandemialla on ollut merkittäviä vaikutuksia lisälmen kaupungin toimintaan ja talouteen. Koronatuista ja kaupungin omista säästötoimenpiteistä johtuen tilikausi muodostui 2,7 M € ylijäämäiseksi. Suurin osa taloutta ja toimintaa koskevista tavoitteista saavutettiin.
- Kaupunginhallitus kokoontui keväällä tiivistetyllä kokousaikataululla ja seurasi tilannetta aktiivisesti. Kaupunginhallitus teki 11.5.2020 § 133 päätöksen talouden tasapainottamistoimenpiteistä, joiden tavoitteena oli reagoida nopeasti muuttuneeseen tilanteeseen.
- Rekrytointi muuttui yhä haastavammaksi eikä kaikkiin asiantuntijatehtäviin saatu kelpoisia hakijoita. Myös sijaisten ja määräaikaisen henkilöstön hankinta oli haasteellista joissakin ammattiryhmissä.
- Henkilöstökoulutukset kokivat ison muutoksen, kun melkein kaikki lähikoulutukset peruuntuivat. Toteutuneet koulutukset olivat pääosin verkkokoulutuksia. Koulutuskorvaukseen oikeuttavien koulutusten määrä väheni vuoden 2019 yhteensä 1303 koulutuspäivästä 470 päivään. Koulutusmäärärahoista jäi osa käyttämättä, tämä voi osin johtua myös säästötoimenpiteistä.
- Etätyön tekemiseen oli hyvät valmiudet, vaikka aikataulu siihen siirtymiseen oli haastava. Etätyö sujui henkilöstölle tehdyn etätyökyselyn mukaan hyvin.
- Kaupunginhallitus on käsitellyt kokouksissaan lisälmi-konsernin ajankohtaiset ja omistajaohjausta edellyttävät asiat ja antanut niistä tarvittaessa omistajaohjauslausunnot. Kaupunginhallitus on ohjeistanut kaupungin edustajia tytäryhteisöissä tarvittaessa.

Yleinen havainto	-Tarkastuslautakunta toteaa yleisarvionaan, että valtuuston kaupungin toiminnoille asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuivat kokonaisuutena hyvin. Suuret investoinnit ovat vaikuttaneet ja tulevat vaikuttamaan lisälmen kaupungin talouteen poistojen kautta merkittävästi. -Selvitystä talouden tasapainotuksen toteutumisesta ei tarvita, koska taseessa on aikaisemmilta sekä tältä tilikaudelta kertynyttä ylijäämää. -Kuntalaissa sidonnaisuuksien seuranta on tarkastuslautakunnan tehtävä.
Positiivinen huomio	- Kaupungin taseessa oli 31.12.2019 kumulatiivista ylijäämää 12,2 M€, joten ylijäämien siirron jälkeen taseessa oli 31.12.2020 kumulatiivista ylijäämää 14,9 M€. Ylijäämä on kertynyt pääosin tilikausien 2013-2020 ylijäämäisistä tuloksista. -Maksuvalmius on kehittynyt positiivisesti. Kassan riittävyys kaupungilla oli 31.12.2020 59 pv (vuonna 2019 46pv) ja konsernissa 61 pv (vuonna 2019 49 pv) -Konsernin lainanhoitokate oli kehittynyt tunnusluvun ollessa 2 (vuonna 2019 1). Kun tunnusluvun arvo on yli 2, niin lainanhoitokyky on hyvä. -Kaupungin (sis. vesilaitos) laskennallinen lainanhoitokate oli 1,8. Tunnusluku nousi edellisvuodesta 0,7 (v. 2019 1,1). -Kaupungin (sis. vesilaitos) omavaraisuusaste pysyi ennallaan 56 % tavoite-tason ollessa >50 %. - Kehittämisrahastoon on tehty 2,7 M€ lisäys.

Kehityskohde	Tarkastuslautakunta suosittelee, että valtuustotason tavoitteet valitaan niin, että kaupungilla on itsellään keinot vaikuttaa tavoitteiden toteutumiseen koko valtuustokauden ajan. Lautakunta suosittaa myös, että tavoitteiden, toteutumien ja mittarien yhtenäiseen kirjaamistapaan kiinnitetään huomiota koko konsernissa. Tarkastuslautakunta suosittaa, että työllisyyden edistämiseen ja työllisyyspalveluihin tulee kiinnittää erityistä huomiota koronatilanteesta toipumiseksi.
--------------	--

5 Allekirjoitukset

Iisalmessa 26.4.2021

IISALMEN KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA

 Kirsti Puurunen
 Puheenjohtaja

 Jouko Tossavainen
 Varapuheenjohtaja

 Seppo Halonen
 Jäsen

 Risto Ansamaa
 Varajäsen

 Keijo Halonen
 Jäsen

 Leena Vaarasuo
 Jäsen

 Senni Martikainen
 Jäsen